

הקליניקה לסיוע משפטי לנשים בענייני משפחה

סיכום פעילות שנת הלימודים

תשע"ג

המרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רקמן

אחראית
אקדמית:
פרופ' רות
הלפרין-קדרי

אחראי מקצועי:

עו"ד יוסי
מנדלסון

מנהלת מרכז
רקמן:

עו"ד עטרה
קניגסברג-ראם

מנהלות

הקליניקה:

עו"ד עדי רוז

עו"ד אסנת

קרפלוס-גלעם

עו"ד עדינה

סיליס-גרוסי

הקליניקה לסיוע משפטי לנשים בענייני משפחה פועלת כחלק מהמרכז לקידום מעמד האשה ע"ש רות ועמנואל רקמן בפקולטה למשפטים שבאוניברסיטת בר-אילן, ועוסקת בשלושה מישורים עיקריים:

הקליניקה מגנה על זכויות נשים וילדים בענייני משפחה - ידועות בציבור, סכסוכי גירושין לרבות משמורת, מזונות, חלוקת רכוש ו/או סכסוכים אחרים בענייני משפחה, להוציא תיקי אלימות (במשפחה). הקליניקה פועלת מתוך מטרה לאפשר ללקוחותיה קיום בכבוד וכן למען קידום שוויון זכויות בין המינים. דגש מיוחד ניתן לזכויותיהן של **נשים עגונות ומסורבות גט**, בין היתר, במטרה למנוע ולשרש את סחיטתן וניצולן, שלהן ושל ילדיהן, במהלך הליכי הגירושין. הסיוע המשפטי כולל מסלול של ייצוג משפטי מלא ללא תשלום בערכאות השיפוט הרלבנטיות.

הקליניקה משלבת סטודנטיות/ים, אשר עוברות/ים הכשרה תיאורטית ומעשית בליווי התיקים המשפטיים. הסטודנטיות/ים מלוות/ים את עורכות הדין בכל שלבי התיק, החל מהפגישה הראשונית עם הלקוחה, דרך משא ומתן והגשת תביעות ועד להופעה בבתי המשפט ובבתי הדין. חלק מהסטודנטיות/ים אף משתתפות/ים בניסוח הצעות חוק של הקליניקה הנוגעות לקידום מעמד האשה. הסטודנטיות/ות משתתפות/ים בקורס אקדמי במהלך השנה כולה, אשר דן בהיבטים תיאורטיים ופרקטיים של ייצוג נשים בענייני משפחה, כפי שעולה מהתיקים בפועל, וכן בהיבט הרחב יותר של מעמד האשה;

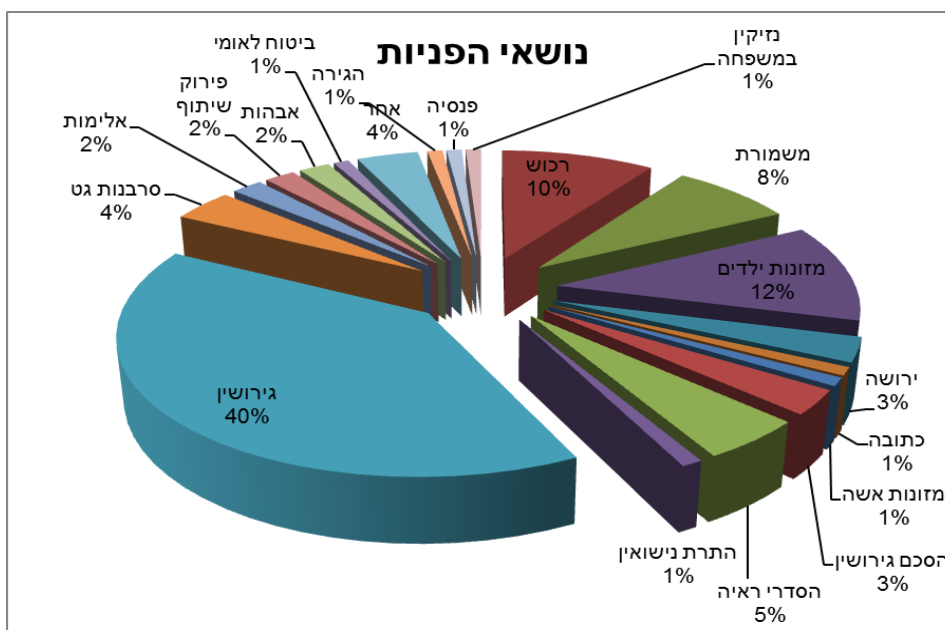
הקליניקה מקדמת את מעמד האשה בחברה בכללותה, על מנת להשיג שוויון אמיתי בין המינים באמצעות המשפט, ובעיקר באמצעות **יצירת תקדימים משפטיים** והליכי חקיקה בתחום דיני המשפחה. הקליניקה מגישה עתירות לבג"צ בשאלות משפטיות עקרוניות בתחום דיני המשפחה וכן מגישה **הצעות חוק ותיקוני חקיקה**, שמטרתם קידום מעמדה של האשה בדיני המשפחה. במישור זה פועלת הקליניקה גם בועדות הכנסת ובמשרדי הממשלה השונים באמצעות השתתפות בדיונים, הגשת ניירות עמדה וקיום כנסים.

הנתונים שלנו

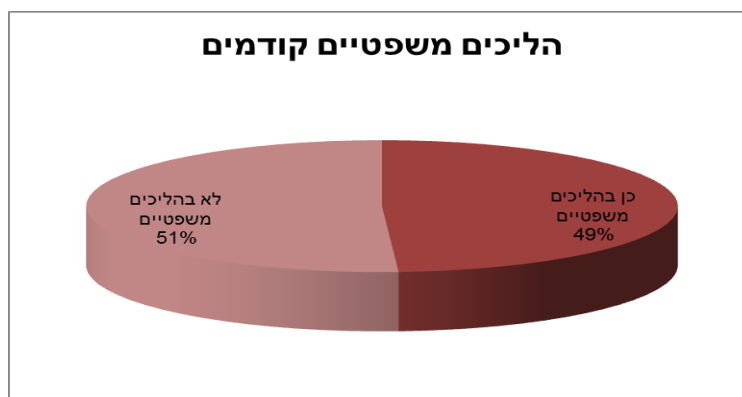
- ✓ 43 תיקים - טופלו השנה בקליניקה
- ✓ 232 - מספר הפונות אל קו המידע הטלפוני של הקליניקה
- ✓ 75 - ילדים הושפעו מעבודת הקליניקה
- ✓ 42.6 - הגיל הממוצע של פונה
- ✓ 30 דקות - אורכה הממוצע של שיחה ראשונית עם פונה
- ✓ 2.5 - מספר הילדים הממוצע של פונה

בשנה האחרונה התבססה פעילותו של **קו המידע הטלפוני**. הקו הוקם במטרה לספק מענה לנשים המבקשות מידע ראשוני בנוגע למצבן המשפטי. על המלאכה אמונה רכזת שתפקידה לחזור אל הפונות, לתשאל אותן ולדלות את המידע הרלוונטי. לאחר מכן מועברות הפניות אל עורכות הדין, שחוזרות אל הפונות עם המידע המשפטי הרלוונטי והמקיף בנוגע למקרה הנדון או שמזמינות את הפונה לפגישת ייעוץ ובמידת הצורך אף לוקחות את התיק לטיפול משפטי. להלן כמה נתונים סטטיסטיים אודות הפונות שלנו:

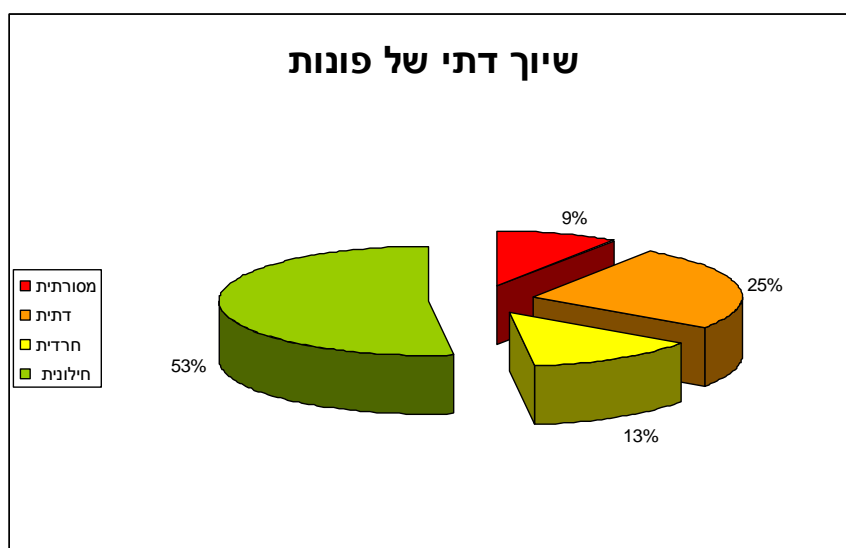
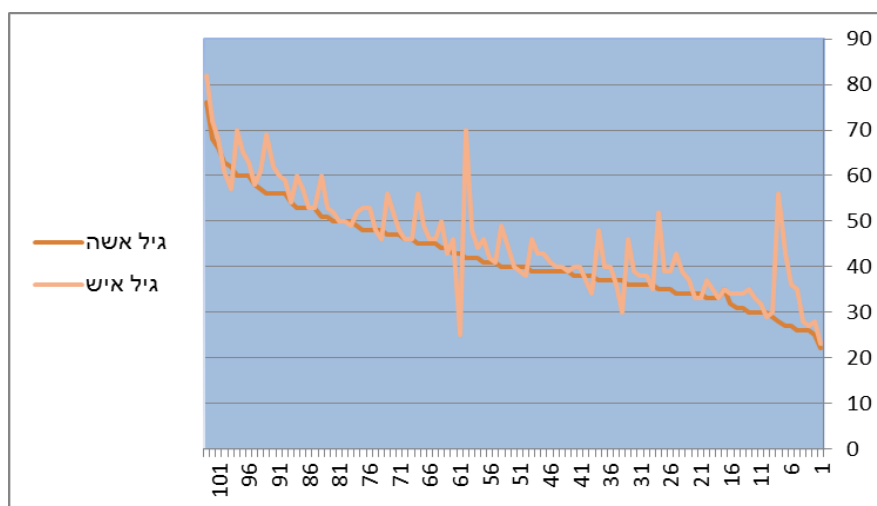

המרכז לקידום מעמד
האשה ע"ש רקמן

הפרשי גילאים בין בני זוג

הפרויקטים שלנו

המרכז לקידום מעמד
האשה ע"ש רקמן

פרויקט כל זכות

פרויקט ייחודי שנערך זו השנה השלישית בקליניקה. זהו פרויקט אינטרנטי חדשני מסוגו, שחזונו הוא יצירת מערך מושגים מקיף, בזכויות חברתיות בכלל ובדיני המשפחה בפרט, באתר "כל זכות". המטרה היא שכל אדם המחפש מידע אודות מושג משפטי בדיני משפחה יקבלו החיוני במקום אחד: חקיקה, פסיקה, ארגונים המתעסקים בנושא ועוד. הקליניקה קיבלה על עצמה את כתיבת החלק של דיני המשפחה, ובמהלך השנה כתבו הסטודנטיות/ים של הקליניקה ערכים שונים העוסקים בזכויות נשים בתחום דיני המשפחה.

פרויקט מיפוי דינים

זוהי שנתו הראשונה של פרויקט מיפוי דינים. במסגרת הפרויקט, הציגו הסטודנטיות/ים תמונה מפורטת בדבר דרכו השיפוטית של כל דין וכן אפיון וזיהוי גישות שפיטה ומזג שיפוטי, וזאת לצורך כתיבה, מחקר, תקשורת, מאמרים וייצוג בבתי הדין. הפרויקט נועד ליצירת מאגר מידע, המכיל ידע מבוסס אודות עמדות הלכתיות ושיפוטיות של דינים, מתוך מטרה שצדדים ועורכי דין ידעו בפני מי הם עתידים להתדיין. הסטודנטיות/ים נחשפו לפסיקה ענפה ולמאמרים ובחנו את המצב בשטח באמצעות שאלונים שנשלחו לעו"ד.

פרויקט מרוץ סמכויות

מרוץ הסמכויות הינו נושא טעון ומשמעותי בדיני המשפחה. במסגרת פרויקט זה, הפיקו הסטודנטיות/ים דו"ח מקיף בדבר השלכות מרוץ הסמכויות, תוך בחינת המצב בשטח והעלאת הנושא לתודעה ציבורית. הסטודנטיות/ים אספו נתונים, ערכו שאלון לעו"ד ולבעלי תפקידים רלוונטיים וערכו מחקר משווה בנושא, אותו הגישו בסוף שנת הלימודים.

מזונות מ"ל

הסטודנטיות/ים הפועלות/ים בפרויקט זה בחנו את המצב הקיים בקצבאות להן זכאים נשים וילדים מאת המוסד לביטול לאומי ויצרו מערך של הצעות לשיפור וייעול התחום. הסטודנטיות/ים חקרו פסיקה ומשפט משווה בנושא, מיפו את הגורמים הרלוונטיים המשפיעים, בחנו את נושא התקציבים והפיקו נייר עמדה הכולל הסבר אודות המצב המצוי והרצוי, סקירת הנורמות המשפטיות הרלוונטיות והצעות לשינוי ולשיפור.

קבוצת תמיכה לנשים

זו השנה השנייה בה מקיימת הקליניקה קבוצת תמיכה לנשים שעברו או שנמצאות בתהליך גירושין. מנחות הקבוצה הינן בוגרות קורס להנחיית קבוצות בבית הספר לעבודה סוציאלית באוניברסיטת בר אילן, ואחת מהן הנה אף עובדת סוציאלית מוסמכת. מטרת הפרויקט היא לתת מסגרת תמיכה רגשית וחברתית לנשים העוברות תהליך גירושין, מעבר לסיוע המשפטי הכרוך בתיק, אותו מבצעות עורכות הדין. זאת, מתוך אמונה כי שני הרכיבים - הסיוע המשפטי והבסיס הרגשי - משלימים זה את זה וצריכים לפעול במקביל על מנת לסייע לאשה בצורה הטובה ביותר. במסגרת הפרויקט נפגשו חברות הקבוצה והמנחות אחת לשבוע למפגש בן שעה וחצי.

מפגשי הקבוצה הסתיימו והוכתרו בהצלחה רבה, הן מבחינת צוות המנחות והן מבחינת המשתתפות, אשר יצרו ביניהם חברויות חדשות ודיווחו על שיפור משמעותי במצבן האישי והרגשי.

הצעות חוק

במסגרת פרויקט זה כתבו הסטודנטיות/ים בקליניקה שתי הצעות חוק. האחת, מציעה לעגן בחוק חובה לפרסם פסיקה של בתי המשפט לענייני משפחה ושל בתי הדין הדתיים (אשר כיום כמעט ואיננה מתפרסמת, ולפיכך אינה חשופה לביקורת ציבורית ואקדמית). השנייה, מציעה לעגן בחוק את הזכות לקבל ייצוג משפטי בחינם מהמדינה בתחום דיני המשפחה מתוך תפיסה שכמו בדין הפלילי, גם דיני המשפחה הנם בבחינת "דיני נפשות" ויש להימנע ככל הניתן ממקרים בהם א/נשים מתדיינות/ים בפני ערכאות שיפוטיות בתחום זה ללא ייצוג.

המשפט המבויס השנתי

עסק השנה בנושא עילות גירושין, וכותרתו הייתה: "הצד האפל של המשפחה - עילות גירושין בבית הדין: האם גם אלימות תחייב בגט?". המשפט נערך בהנחייתה המקצועית של עו"ד וטו"ר ורדית רוזנבלום.

הרכב הדיינים במשפט המבויס: אב בית הדין הרב אליהו היישריק - דיין בית הדין הרבני בתל אביב, הרב שלמה שטסמן - דיין בית הדין הרבני בתל אביב והרב מאיר פרימן - דיין בית הדין הרבני בתל אביב.

שלושת הדיינים קבעו כי ניתן לחייב את הבעל בגט בגין האלימות בה השתמש נגד אשתו, וכי גם טענת "מאיס עליי", בגין העובדה כי הבעל חי תקופה עם אשה אחרת, יכולה להביא לחיוב בגט. עוד ציינו הדיינים כי אם יעמוד הבעל בסירובו ליתן גט, יש לדון באפשרות להטיל צעדי כפייה על פי ההלכה.

המשפט המבויס הוכתר בהצלחה וזכה לתשבוחות רבות, הן מפי הרכב הדיינים המכובד והן מפי הקהל. חוברת המאגדת את כתבי הטענות אשר נכתבו על ידי הסטודנטיות/ים במסגרת המשפט המבויס עתידה לראות אור בקרוב.

חוברת המשפט המבויס תשע"ב שיצאה לאור בשנה החולפת, עסקה בסוגיות אחריות הורית, משמורת משותפת וחזקת הגיל הרך לאור מסקנות וועדת שניט. שלושה שופטים מבתי משפט שונים לענייני משפחה ברחבי הארץ הגיעו למשפט המבויס שערכה הקליניקה והכריעו בסוגיה. את החוברת ניתן לקבל במרכז רקמן.

הסיפורים שלנו

המרכז לקידום מעמד
האשה ע"ש רקמן

סרבנות גט - שחרור אשה לאחר 17 שנות עגינות

תמר (שם בדוי) ובעלה נישאו זה לזו ונולדו להם 3 ילדים. לאחר תשע שנות נישואין התגלע סכסוך בין השניים והבעל הגיש תביעת גירושין לבית הדין הרבני, שפסק שהבעל חייב בגט. הבעל לא הגיע לדיונים בענייניו ולמעשה "נעלם" מהשטח והשאיר את תמר עגונה וללא יכולת להמשיך בחייה. תמר סבלה מאלימות פיזית והתעמרות נפשית מצד בעלה. שמונה שנים לאחר מכן הורה בית הדין הרבני בפתח תקווה על סגירת התיק, ותמר, שהרגישה לכודה מאי פעם, הגישה ערעור לבית הדין הרבני הגדול. בית הדין הרבני הגדול פעל באמצעות צווי הבאה וצווי מעצר לשם הבאת הבעל לדיונים, אך אלו לא הועילו היות והבעל "נעלם" ולא הסכים לצאת ממקום מחבואו. במקביל, שלח הבעל בקשות ומכתבים ובהם דרישות ותנאים כדי שיואיל בטובו להופיע בפני בית הדין. בנוסף לכך, הבעל לא לשלם שקל אחד למזונות ילדיו משך כל השנים והחוב הגיע למאות אלפי שקלים. כך זה נמשך 17 שנה - הילדים כולם הפכו בגירים בינתיים, והאשה נותרה ללא גט. בינואר האחרון, הואיל הבעל להתייצב בפני בית הדין הרבני האזורי. בית הדין הרבני הגדול הוציא נגדו צו מאסר והוא שוחרר בערבות ובתנאי שיתייצב לדיון. לאחר קיום שני דיונים בפני בית הדין הרבני הגדול, הסכים הבעל לתת גט. במרץ האחרון, ערב חג החירות, יצאה האשה לחופשי אחרי שנות עגינות ארוכות.

וכך כותבת תמר במכתב התודה שכתבה לקליניקה:

"הייתי מסורבת גט כ-17 שנים, כאשר במהלכם הייתי מיוצגת על ידי עו"ד ולאחר מכן ייצגתי את עצמי בגפי לקבלת גט. עד שהגיעה תביעה ברבנות כספיות מהבעל לחלוקת רכוש מחדש לאחר שכל העניינים הכספיים הסתיימו לפני שנים רבות.

לקליניקה לסיוע משפטי לנשים בענייני משפחה ע"ש רקמן הגעתי במקרה. במרכז רקמן קיבלו אותי בחום תמיכה ומקצועיות מדהימה, מיד הבנתי שאני בידיים בטוחות ומסורות. עו"ד אסנת קרפלוס מהמרכז ייצגה אותי בצורה מאוד מקצועית ויסודית במהלך שנה תמימה עד לקבלת הגט המיוחל לאחר 17 שנות סרבנות. גם לאחר קבלת הגט התקבלו תביעות נוספות והמרכז עדיין מייצג אתי נאמנה.

ללא ספק מרכז רקמן עושה עבודת הקודש לקידום מעמד האשה בדיני משפחה, מאבקים עילאיים להתרת נשים עגונות ומסורבות גט, קידום נשים בזירה הציבורית והוצאת נשים וילדים ממעגל העוני, הסיוע שהמרכז נותן לנו למען כלל הנשים בישראל בגלל אי השוויון כלפי נשים בתחום של דיני משפחה והקשיים שנשים בישראל חוות מבתי הדין הרבניים. בדרך של ייצוג או מאבק לחקיקת חוקים חדשים וזאת ללא כל תמורה."

אבהות

בעלה של רימון סרב לתת לה גט במשך שנים ארוכות. במהלך חייהם המשותפים, נולדו לרימון ולבעלה שני ילדים. כאשר היו פרודים, ובעת שנות הסרבנות הארוכות כשהאשה מנועה מלקבל את גיטה, החלה רימון לקיים מערכת יחסים עם אדם, ממנו נולד לרימון ילד נוסף. רימון הגישה תביעת מזונות לבית המשפט לענייני משפחה כנגד אבי הילד. בית-המשפט לענייני משפחה פנה לבית הדין הרבני על מנת שזה ייתן את חוות דעתו, וזאת לפי חוק מידע גנטי. בית-הדין הרבני קבע שקיים חשש לממזרות ועל כן לא ניתן לחייב את האב הביולוגי במזונות. כך נוצר מצב שרימון ובנה נופלים בין הכיסאות: מחד, לא ניתן לקבל מזונות מאת האב הביולוגי, ומאידך, רימון אינה חפצה בהגשת תביעה כנגד אבי שני הילדים האחרים, שכן הוא איננו אביו של הילד. כרגע נבחנת הדרך המשפטית להגשת תביעה חדשה, וכן נבחנת אפשרות לתיקון חקיקה ולשינוי המצב המשפטי הקיים.

משמורת וגירושין - השגת גט לאשה והסדרת המשמורת

גפן (שם בדוי) ובעלה היו נשואים במשך 22 שנה ונולדו להם שישה ילדים. גפן חיה בזוגיות בה הייתה תחת איום מתמיד, מלווה באלימות מינית ומילולית. נוסף לכך, האב נחשד בביצוע מעשים מיניים בילדיו. כאשר אזרה אומץ והגישה תביעת גירושין לבית המשפט, נתקלה גפן בהתנגדות, לא רק מצד בעלה אלא אף מצד משפחתה שלה. לאחר שהפעילו עליה לחץ, הסכימה לחתום על הסכם שלום בית ועל מסמך בו התחייבה שכל תביעה עתידית תידון בפני בית הדין הרבני. לאחר כשנה, הגישה גפן תביעות בשנית בבית המשפט ואז גילתה כי בעלה כבר הקדים אותה והגיש תביעות בבית הדין הרבני. ילדיה הוצאו מהבית וחלקם אף סירבו להיפגש עימה. בעזרת עורכות הדין של הקליניקה, ולאחר תלאות משפטיות שכללו דיונים הן בבית המשפט והן בבית הדין, הצליחה גפן להתגרש ואף להשיב אליה את ילדיה.

משמורת - החזרת המשמורת לאם

לתאנה (שם בדוי) ולבעלה לשעבר שתי בנות. בשנה בה ילדה את בתה הקטנה, נפטרו בנסיבות מצערות אמה ואחותה של תאנה והיא הייתה שרויה במצב נפשי קשה. או אז ביקש בעלה להתגרש ממנה, ותאנה מצאה עצמה מחוץ לביתה, בעיר זרה, מרוחקת ממשפחתה, ללא איש שיתמוך בה. בצר לה, ולאחר שבעלה סילק אותה מהבית, נאלצה תאנה לעזוב את ביתה ולחזור לבית אביה, חסרת כל. תסקירים מוטים של לשכת הרווחה נגד תאנה הובילו את בית הדין הרבני לקבוע כי משמורת הבנות תהא בידי האב. מאז, תאנה השתקמה, הקימה מחדש את העסק הפרטי שלה וניהלה מאבק ארוך ומייגע כדי לקבל חזרה את המשמורת על בנותיה. האב ניסה בכל דרך למחוק את דמותה של תאנה מחיי הבנות, ואולם תאנה לא ויתרה והמשיכה להלחם על הקשר איתן. המאבק, המתנהל מזה כשנה וחצי, נשא פרי: לאחרונה קבע בית הדין הרבני כי הבנות תעבורנה למשמורתה זמנית של אימן ולאב יקבעו הסדרי ראייה. סוף סוף, תוכלנה הבנות להתגורר עם אימן ותאנה תוכל לטפל בהן, כפי שרצו כל כך.

הבג"צים שלנו

בג"צ מזונות מל"ל

עתירה של מרכז רקמן בשיתוף עם עו"ד איתן קוהלי העוסקת בשאלה מי הוא "זוכה" לצורך תקנה 6 לתקנות המזונות של המוסד לביטוח לאומי, לפיה נקבע שיעור הזכאות לתשלום מזונות מאת המוסד לביטוח לאומי.

רותם (שם בדוי) ובן זוגה לשעבר, אשר להם ילדה אחת, הגיעו להסכם להתרת נישואיהם ובו הוסדר תשלום המזונות עבור הילדה, שנשארה לגור עם רותם. האב התחייב לשלם מזונות חודשיים בסך 1500 ₪, אותם שילם במשך חודשים ספורים ותו לא. משהאב לא שילם את דמי המזונות, פנתה רותם, בשם הבת, למוסד לביטוח לאומי בתביעה לקבלת תשלום על פי חוק תשלום מזונות, ואכן, במשך תקופה, שילם המוסד לביטוח לאומי לרותם את דמי המזונות. יום אחד, החליט המוסד לביטוח לאומי להפסיק לרותם את קצבת המזונות, משהתברר שרותם, העובדת שעות נוספות על מנת לספק לבתה את כל צרכיה, עברה את תקרת השכר אשר עד אליה ניתן לקבל את קצבת המזונות. העתירה הוגשה בחודש מאי האחרון, ואנו ממתניים לקביעת דיון בתיק.

בג"צ מרוץ סמכויות

אילנה (שם בדוי) היא מורה לאנגלית ובעלה לשעבר הוא רואה חשבון אמיד. אילנה הייתה אשה מוכה שעברה התעללות קשה על ידי בעלה. הבעל הגיש לבית-הדין הרבני הסכם גירושין מחפיר הכולל ויתור מלא של אילנה על רכושה. ההסכם לא אושר והאשה הגישה תביעה רכושית לבית-המשפט לענייני משפחה. לאחר מכן, הגיש הבעל תביעה לבית-הדין הרבני, אשר החליט כי לו נתונה הסמכות לדון בתביעה, וזאת לאור הבקשה שהוגשה לאישור הסכם הגירושין. בית-הדין הרבני הגדול אישר את ההחלטה. אילנה הגישה עתירה לבג"צ אשר הפנה את הצדדים לגישור, אך הגישור לא צלח. בהחלטה תקדימית, נעתר בג"צ לבקשה להוצאת צו על תנאי והורה על קבלת תגובת האב בתוך 30 ימים. בפסק הדין נקבע כי בית-הדין הרבני לא רכש סמכות לדון בתיק וכי ההסכם המבזה שנחתם בין בני הזוג נוגד את תקנת הציבור לפי ס' 30 לחוק החוזים ולכן בטל. עוד הוסיפו השופטים כי גם הכריכה לא הייתה כנה בגלל חוסר תום הלב שבה. עתירתנו של המרכז התקבלה, הצו על תנאי הפך לצו מוחלט ונקבע כי אין סמכות לבית הדין הרבני לדון בתיק. לאחר שנים ארוכות, אילנה תוכל להגיש תביעה לבית המשפט לענייני משפחה ולקבל סוף סוף את חלקה ברכוש המשותף.

בג"צ סרבן גט במשך 10 שנים

רקפת (שם בדוי) ובעלה נישאו זה לזו פעמיים. בראשונה, נישאו בנישואין אזרחיים בברית המועצות והתגרשו כעבור שלוש שנים. לאחר שעלו לארץ, כל אחד בנפרד, נישאו זה לזו בשנית. חמש שנים לאחר מכן, החלו שוב הליכי גירושין בין בני הזוג בשל אלימות מצד הבעל. לאורך תקופה ארוכה הוא סירב לתת לרקפת גט ובשל כך כפה עליו בית הדין הרבני מאסר מצטבר של עשר שנים על פי חוק בתי דין רבניים (קיום פסקי דין של גירושין), תשנ"ה-1995. החוק מאפשר מאסר מקסימאלי של עשר שנים). לקראת תום השנה העשירית, פנתה האשה לבית-הדין הרבני בבקשה להאריך את מאסרו של הבעל מכוח חוק בתי הדין הרבניים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז-1956, שבו אין הגבלה למשך המאסר, שכן אם ישתחרר - רקפת תישאר עגונה לנצח. בית-הדין הרבני אישר את הבקשה. הבעל ערער לבית הדין הרבני הגדול בטענה שבית-הדין הרבני האזורי פעל בחוסר סמכות ופגע בזכויות האדם הבסיסיות שלו. ערעורו של הבעל נדחה והוא הגיש בקשה מיוחדת לבית המשפט העליון (בש"פ). בדיון טעון בפני הרכב שופטים, ובשיתוף פעולה בין ארגוני הנשים להנהלת בתי הדין הרבניים, נלחמו עורכי-הדין על חירותה של האשה, וטענו כי לא חירותו של הבעל היא שנפגעת, שכן הבחירה שלא ליתן גט נתונה אך ורק בידיו, אלא שחירותה של האשה היא שנפגעת. בכל השנים הארוכות הללו, רקפת, שהינה אשה דתייה, לא יכלה להינשא מחדש או לחיות עם אדם אחר, ועלולה להישאר כלואה בכבלי נישואיה עד סוף ימיה. עורכת הדין של הקליניקה טענה בדיון כי חוק קיום פסקי דין נועד להרחיב את סמכויות בית הדין ולא לצמצמן, ולכן ניתן להמשיך את מאסרו של הבעל בהסתמך על החוק האחר ודין העתירה להדחות. בפסק הדין אכן נדחתה העתירה והבעל נותר בכלא.

בג"צ בנושא "בעלה ובעלה"

דפנה (שם בדוי) ובעלה התגרשו בהסכמה לפני כעשור. במעמד הגירושין, ניתן לדפנה מסמך הנקרא מעשה בית הדין ובו נכתב כי היא "אסורה על בעלה ובעלה", אך היא לא ייחסה לכך משמעות. לפני זמן מה, פנתה דפנה לבית הדין הרבני בבקשה למחוק את שמו של הגבר שהוגדר כ"בועל" ממעשה בית הדין, בטענה כי לבית הדין לא הייתה סמכות לכתוב את שמו ללא דיון לגופו של עניין - דיון שלא התקיים כיוון שהגירושין היו בהסכמה. עוד טענה דפנה כי היה כשל דיוני - פסק הדין ניתן בהרכב של שלושה דיינים, ואילו מעשה בית הדין ניתן במעמד דיין יחיד בלבד. בקשתה נדחתה, היא ערערה לבית-הדין הרבני הגדול שהורה לקיים דיון מחודש, אך דפנה סירבה ועתרה לבג"צ. בעתירה, שמרכז רקמן שותף לה, נטען כי יש לצמצם את סמכות בית-הדין לחקור אשה על התנהלותה המינית במהלך הנישואין מכוח חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו והזכות לפרטיות, ובוודאי כאשר מדובר בגירושין בהסכמה - כשהדיון לא עולה ולבית הדין אין סמכות להעלותו. העתירה הוגשה לפני למעלה משנה והתקיים בה דיון אחד שבו הורה ההרכב לבית הדין הרבני להציג נוהל מסודר בנושא. ביום 1.1.14 תוגש תגובה מטעם העותרות לנהלים שהוצגו. עמדתנו

היא כי הנהלים המוצעים על ידי בית הדין אינם משפרים את המצב אלא רק נותנים תוקף חוקי, לכאורה, לפעולות שאינן חוקיות.

המרכז לקידום מעמד
האשה ע"ש רקמן

הסטודנטיות/ים שלנו

השנה טיפלו **22** סטודנטיות/ים בתיקים השונים.
עם פתיחת השנה עברו הסטודנטיות/ים יומיים של הכשרה. במהלך השנה, הועברו 15 שיעורים
עיוניים בנושאים שונים בדיני משפחה.
מרצים אורחים נטלו חלק בתוכנית כגון:

- ✓ השופט מנחם הכהן - בית המשפט לענייני משפחה בירושלים
- ✓ עו"ד בת-שבע שרמן-שני – לשעבר מנהלת ארגון "יד לאשה"
- ✓ פרופ' עמיחי רדזינר – מומחה למשפט עברי
- ✓ עו"ד שירלי גילי-אורלובסקי – לשעבר יועצת משפטית ארגון ל.א. לאלימות
- ✓ ד"ר רחל לבמור, טו"ר – ממנסחי ה"הסכם לכבוד הדדי"
- ✓ עו"ד לימור גולדנברג-חדד - ראש הלשכה לסיוע משפטי במחוז תל-אביב - מרכז
- ✓ עו"ד עידית שחם ועו"ד עירית גזית
- ✓ עו"ד סוזן וייס - מנהלת ארגון "מרכז צדק לנשים"
- ✓ עו"ד רוברט ליכט-פטרן – משרד עו"ד יוסי מנדלסון
- ✓ עו"ד הדר זיו להב – משרד עו"ד נורית פיש

במהלך השנה החולפת, התקיימו שלושה סיורים:

- ✓ **בכנסת ישראל ובמקלט לנשים מוכות**
- ✓ **בבית המשפט לענייני משפחה ברמת גן**
- ✓ **בבית הדין הרבני האזורי בתל אביב**

חוג הבוגרות/ים של הקליניקה מונה 192 סטודנטיות/ים.

מדברי הסטודנטים/ות...

שרה חבר, סטודנטית של הקליניקה, מספרת:

"בחרתי ללמוד משפטים במידה רבה בעקבות החשיבות הרבה שאני מייחסת לבעיית האלימות במשפחה בכלל ומסורבות הגט בפרט. בגלל שהנושא תמיד היה חשוב לי, לא התלבטתי הרבה ובחרתי להירשם לקליניקה לסיוע משפטי לנשים בענייני משפחה.

במבט לאחור אני יכולה להגיד, אחרי שנה מאוד מאתגרת, מעניינת ומעשירה בקליניקה, שהבחירה שלי הייתה נכונה.

במהלך השיעורים בקליניקה שמענו הרצאות במגוון תחומים הקשורים לדיני המשפחה בישראל: אלימות במשפחה, היחס העדין שיש בין ההלכה והמסורת למשפט הישראלי, הסכמי קדם נישואין, סרבנות גט, ועוד. שמענו הרבה סיפורים אישיים, סיירנו במקלט לנשים מוכות, ישבנו בדיונים בבימ"ש לענייני משפחה ובביד"ר, וערכנו משפט מבוים.

התרשמתי במיוחד מהנכונות של הקליניקה לשטוח בפנינו מגוון דעות ופרספקטיבות שונות בנוגע לבעיות בדיני המשפחה, ובהצעות השונות לפתרונות.

אך אפילו יותר משלמדתי בשיעורים, למדתי מהעבודה עם העורכות דין בקליניקה: בסיוע בכתיבת כתבי טענות, התלוות לדיונים ושיחות עם לקוחות. מלבד העובדה שלמדתי לכתוב כתבי טענות ויישמתי פרקטיקות שונות בניהול תיקים, נחשפתי בצורה ישירה לסוגיית עריכת דין חברתית. ככל שעברה השנה התרשמתי יותר מהמסירות, ההתמדה והמקצועיות של כל העובדים בקליניקה: המסירות המוחלטת לקידום התיקים, ייצוג טובת הילדים נאמנה והעצמת האשה שמגיעה לקליניקה. עורכות הדין הצליחו לייצג את אינטרס הלקוחות מבלי לוותר על הערכים שהציבו לעצמן, ובד בבד לקדם חתירה לחברה צודקת וטובה יותר.

אין ספק שהעבודה בקליניקה למדה אותי דברים שלא יכולתי ללמוד בכל שיעור רגיל, ושבע"ה אקח את מה שלמדתי איתי בהמשך עבודתי כעורכת דין.

על כל זה, ועוד הרבה, רציתי להגיד תודה רבה!"

תודות

עם סיומה של השנה האקדמית - רצינו לומר תודה :
תודה לכל הקרנות והתורמים/ות הפרטיים אשר נדיבותם מאפשרת את פעילות הקליניקה.
תודה לעו"ד יוסי מנדלסון, לעו"ד שירי מלכה, לעו"ד נעמה ספראי-כהן, לעו"ד בת-שבע שרמן-שני,
לד"ר רחל לבמור, לעו"ד דנית אסף-יהודאי ולעו"ד יעל פיש על שיתוף הפעולה וסיועם המסור
לפעילות הקליניקה.
תודה לכל סגל הפקולטה למשפטים, השותפים עימנו בעשייה המתמדת למען שינוי חברתי ולמען
עתיד טוב יותר לכולנו, ובמיוחד לפרופ' שחר ליפשיץ - דיקן הפקולטה, לעו"ד מירב גבעון - ראש
מינהל הפקולטה, לפרופ' אריאל בנדור, לפרופ' עמיחי רדזינר, לפרופ' צבי זוהר, לד"ר בני שמואלי,
לחברינו הקלינאים, לאורי גולדשמידט ולאבשלום שטיינמץ.

העתיד שלנו

כבכל שנה, הקליניקה מבצעת תהליך הערכה ומפיקה לקחים על מנת להשתפר ולהתקדם בשנה
הבאה. נערכו שיחות עם הסטודנטיות/ים, חולקו משובים בכתב ונערכו ישיבות סיכום מהם עלו
מסקנות, אשר תיושמו בשנת הלימודים הקרובה.

אנו נמשיך להרחיב את פעילותה של הקליניקה ולפעול במרץ למען קידום מעמד האשה בדיני
המשפחה, תוך תקווה לשוויון בין המינים בחברה הישראלית.